

Handläggare
Samia Choudhury
Telefon: 08-508 09 275

Till
Norrmalms stadsdelsnämnd
2017-08-24

Slutrapport från utredning av servicehus

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förvaltningens förslag till beslut

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Johanna Engman
stadsdelsdirektör

Susanna Halldin
avdelningschef

Sammanfattning

Äldreförvaltningen har genomfört en utredning av servicehusen. I utredningen lämnas förslag på förtydligande av vilken målgrupp som ska beviljas servicehusboende liksom kriterier vid behovsbedömning. Vidare föreslås vad servicehusen ska erbjuda i form av gemensam service. Även grundkostnadsersättningen och ersättning för hemtjänstinsatser har utretts samt införande av valfrihet och en central köhantering av servicehusen.

Förvaltningen välkomnar förslaget att införa valfrihet för servicehus och att införa central köhanteringen. Det är önskvärt att stadens boendeformer har liknande rutiner vilket ökar rättssäkerheten för de äldre.

Förvaltningen är positiv till att införa enhetlig ersättning för hemtjänst på servicehus för att skapa likställighet inom staden. Förvaltningen anser att den modell som utredningen föreslår ska ligga till grund för den enhetliga grundersättningen år 2019 inte är tillräckligt beskrivande. Förvaltningen anser att det i utredningen inte tillräckligt framgår utifrån vilka beräkningar, jämförelser och effekter som modellen ska baseras på. Förvaltningen önskar ett tydliggörande av den föreslagna modellen för att kunna göra en analys och konsekvensbeskrivning.

Bakgrund

Äldrenämnden fick i budget 2014 uppdraget att utreda servicehus ur flera aspekter, bland annat att se över behovsgrunderna för att ansöka om boende på servicehus. Utredningen innefattade även en översyn av prissättning och köp av platser mellan stadsdelsnämnderna och hur en central köhantering skulle kunna införas. Rapporten redovisades i äldrenämnden hösten 2014 som en rapport med nulägesbeskrivning.

I samband med att delrapporten från utredningen Äldres boende i Stockholm, ÄBO, behandlades i kommunfullmäktige i november 2016 fick äldrenämnden i uppdrag att genomföra de utredningsuppdrag som gavs i delrapporten. I uppdraget ingick det bland annat att tydliggöra målgruppen för servicehus. I delrapporten föreslogs att målgruppen ska avgränsas till att omfatta äldre personer omvårdnadsbehov.

I budget 2017 fick äldrenämnden i uppdrag att tillsammans med stadsledningskontoret och i samråd med stadsdelsnämnderna utreda införandet av enhetlig ersättning och samlat köhanteringssystem för servicehusen.

Ärendet

Äldreförvaltningen har genomfört en utredning av servicehusen som redovisas i bilaga 1. I utredningen lämnas förslag på förtydligande av vilken målgrupp som ska beviljas servicehusboende liksom kriterier vid behovsbedömning. Vidare föreslås vad servicehusen ska erbjuda i form av gemensam service. Även grundkostnadsersättningen och ersättning för hemtjänstinsatser har utretts samt införande av valfrihet och en central köhantering av servicehusen.

Målgrupp för servicehusboende och kriterier vid behovsbedömning

I äldreförvaltningens utredning från 2014 var ett av uppdragen att definiera målgrupp och förtydliga kriterierna för bedömning av behov av boende på servicehus. Bakgrunden var att det under flera år funnits lediga lägenheter vilket gjort att andra grupper än äldre med behov av hemtjänst och omvårdnadsbehov beviljats boende. Ekonomiska incitament hade gjort att personer med vitt skilda behov flyttat in.

Generellt är de boende i servicehusen äldre med omfattande vård- och omsorgsbehov men det finns också äldre utan större behov av omvårdnadsinsatser. De klarar sin dagliga livsföring men har behov av social stimulans. Till servicehusen flyttar också personer med

påtagliga psykiska funktionsnedsättningar och personer med eller utan missbruksproblematik som varit hemlösa. Boendeformen kan ha svårt att erbjuda personer med psykisk funktionsnedsättning det stöd som de behöver. Likaså är servicehuset med dess resurser inte alltid rätt boende för personer i hemlöshet såvida de inte har behov av vård- och omsorgsinsatser.

Beslutet om servicehus ska baseras på en helhetsbedömning av den enskildes situation där den enskildes upplevelse av otrygghet, osäkerhet och oro är av särskilt stor vikt. Omvårdnadsbehovet ska dock inte vara så omfattande att den enskildes behov bättre tillgodoses på ett vård- och omsorgsboende.

Hälso- och sjukvård samt rehabilitering är integrerade delar i verksamheten och ska ges efter vars och ens individuella behov. Kvarboendepincipen ska fortfarande gälla i servicehus, vilket kan innebära att personer boende i servicehus senare utvecklar en demenssjukdom och/eller får behov av omfattande hälso- och sjukvårdsinsatser. Huvudregeln ska, precis som idag, vara att personen får bo kvar till livets slut och att kompetens, bemanning och organisation utformas utifrån de boendes behov.

Utredningens förslag

Bistånd med boende i servicehus beviljas personer med

- behov av hemtjänst för sina omvårdnadsbehov, i kombination med något eller några av nedanstående punkter
- oro/otrygghet i kombination med hög ålder
- oro/otrygghet som inte dämpas av andra insatser
- ofrivillig ensamhet och känsla av social isolering

Verksamhetens innehåll

De större servicehusen upplevs som svåra att överblicka, framförallt för de boende som har omfattande vård- och omsorgsbehov. I såväl fokusgrupper som intervjuer med de boende påtalas vikten av aktiviteter då samvaro med andra boende är en av de vanligaste orsakerna till att äldre vill flytta till servicehus.

Utifrån den föreslagna målgruppen bör ett servicehus innehålla följande:

- öppna gemensamhetsutrymmen som inbjuder till umgänge
- dagliga aktiviteter riktade till de som bor i servicehuset, som leds av särskild utsedd personal, aktivitetsledare
- någon form av lunchservering och fik

- någon form av receptionsverksamhet i anslutning till entrén som de boende och utomstående kan vända sig till under kontorstid
- vaktmästare
- någon form av enklare försäljning av kioskvaror

Det är en fördel om servicehus även innehåller:

- restaurang som även är öppen för allmänheten (i kommunal eller privat regi)
- träffpunkt eller dagverksamhet där både boende från servicehuset och äldre i ordinärt boende är välkomna alternativt biståndsbeslutad dagverksamhet
- frisör - antingen genom särskild lokal som hyrs ut till egenföretagare eller ambulerande som besöker den boende i hemmet
- kiosk med utökat sortiment
- andra typer av verksamheter som ökar aktiviteten i fastigheten

Utredningens förslag

Staden bör sträva efter att servicehus maximalt innehåller cirka 100 lägenheter.

Möjlighet att välja servicehus och centraliserad köhantering

I nu gällande riktlinjer för beslut vid ansökningar om boende på servicehus anges att servicehusen är en stadsgemensam angelägenhet och att den boendes önskemål om speciellt servicehus så långt som möjligt ska beaktas. En centraliserad köhantering på samma sätt som för vård- och omsorgsboende effektiviserar förmedlingen av bostäder och ger daglig kontroll över lediga lägenheter och möjlighet att snabbt erbjuda dessa till de sökande. Den centrala köhanteringen för servicehus samordnas med köhanteringen för vård- och omsorgsboende inom Stockholms Trygghetsjour.

Utredningens förslag

- Utredningen föreslår att ett valfrihetssystem införs för servicehus i Stockholms stad från och 1 jan 2018.
- Utredningen föreslår att den centrala köhanteringen organisatoriskt placeras på äldreförvaltningens avdelning Stockholms Trygghetsjour.
- Tillämpningsanvisningar för köhanteringssystem inom äldreomsorgens servicehus bifogas, bilaga 2.

Grundersättning för servicehus och hemtjänstersättning

För varje lägenhet som hyrs ut erhåller utföraren en grundersättning som exempelvis innehåller lokalhyra, el, sophämtning men även kostnader för grundbemanning, hälso- och sjukvårdspersonal etc. Respektive stadsdelsnämnd fastställer beloppet som varierar mellan de olika servicehusen.

I samband med införandet av timersättning inom hemtjänsten i ordinärt boende 2014 avskaffades den nivåersättning som tidigare användes inom hemtjänsten. Dessa nivåer användes, i vissa fall i någon modifierad form, av stadsdelsnämnderna för att fastställa ersättningen för hemtjänstinsatser i servicehus. Anledningen till att servicehusen inte omfattades i den nya ersättningen var att den modell med tidregistrering av utförd tid som infördes i ordinärt boende inte bedömdes tillämplig i servicehus.

Utredningen föreslår att införandet av en enhetlig ersättning för servicehusen sker i två steg. Först införs en enhetlig ersättning för hemtjänst på servicehus med 350 kr per timme från och med 2018. Ersättning ska ges för *beställd tid* med en enhetlig timersättning för hela dygnet. Ersättningen är beräknad på 2017-års prisnivå och baserar sig på samma beräkningsmodell som hemtjänstersättningen i ordinärt boende. Förslaget är att samma timersättning ges dygnet runt för insatser i servicehus. De ökade kostnader som nattarbete innebär kompenseras i servicehusersättningen av en betydligt lägre kostnad för gångtider mellan besöken. Dessutom ingår en nattpersonal i grundbemanningen och finansieras av grundersättningen.

Grundersättningen fastställs som tidigare av respektive nämnd inför 2018. Däremot föreslås beräkningarna ske utifrån en enhetlig modell för samtliga samt att hänsyn tas till vilka kostnader som ingår i hemtjänstersättningen och förslaget till nytt regelverk. Kalkylerna ska endast visa externpriser. Inför 2019 föreslås grundersättningen bli enhetlig i staden då denna kan fastställas utifrån beräkningar, jämförelser och effekter som gjorts enligt samma modell.

Utredningens förslag

- Enhetlig ersättning för hemtjänstinsatser i servicehus införs.
- Varje stadsdelsnämnd beslutar själv om vilken grundersättning som ska tas ut för 2018. Beräkningarna görs utifrån beslutat regelverk och bestämd mall.

Administrativa rutiner och regelverk

När det gäller servicehus finns inget enhetligt regelverk för exempelvis hur länge beställande stadsdelsförvaltning ska betala för servicehusplatsen efter att en hyresgäst flyttat eller avlidit. Vidare kan antalet dagar som beställande stadsdelsförvaltning betalar för grundkostnaden variera mellan 0-90 dagar.

Utredningens förslag

- Ersättning till utföraren utgår för beviljad tid. Ingen tidrapportering ska ske.
- Frånvaro ska rapporteras från första dagen då den enskilde inte ska betala avgift vid frånvaro.
- Ersättning vid frånvaro, på grund av sjukhusvistelse eller rese, utgår per dag och baseras sig på antalet beviljade timmar delat med 30,4. Vid frånvaro ska, liksom i ordinärt boende, ersättning utgå de fem första dagarna. Frånvaron ska inrapporteras från första dagen då den enskilde inte ska betala avgift vid frånvaro.
- Ersättning för hemtjänstinsatser utgår fem dagar vid den enskildes frånvaro eller vid avslutat ärende.
- Ärendet avslutas den dag insatserna till den enskilde upphör.
- Grundersättning utgår en (1) månad efter att ärendet avslutats.

Boendes grundavgift i servicehus

Idag debiteras den boende en grundavgift från och med inflyttningsdagen. I grundavgiften är trygghetslarmet som finns i lägenheten inkluderat. Oavsett ensamboende eller samboende debiteras endast en grundavgift. Grundavgiften upphör när insatserna avslutas.

Utredningens förslag

Vid sammanboende debiteras båda boende grundavgift. Grundavgiften debiteras även den medflyttande.

Utredningens konsekvensbeskrivning

Behov av teknikutveckling

Nödvändiga anpassningar behöver göras i Paraplysystemet för att hantera avvikelserapportering. I dagsläget är kostnaden för teknikutvecklingen inte känd.

Ekonomiska konsekvenser

Genom de föreslagna förändringarna utökas Stockholms Trygghetsjourns administrativa uppgifter varför budget behöver utökas med 2,0 mnkr.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av äldre- och socialtjänstavdelningen. Norrmalms stadsdelsnämnds pensionärsråd och rådet för funktionshinderfrågor har tagit del av remissen. Pensionärsrådet inkommer med följande synpunkter:

Pensionärsrådet delar i allt väsentligt äldrenämndens beslut att godkänna förslag till slutrapport från utredningen om servicehus. Det är värdefullt att under ordnade former kunna erbjuda anpassade trygghets- och servicenivåer på boenden för äldre. Pensionärsrådet instämmer vidare med lämnade reservationer till beslutet att uppdra åt äldreförvaltningen att återkomma med förtydliganden av följande punkter:

- Begreppet *ofrivillig ensamhet* med en tydlig definition.
- Kriteriet *behov av hemtjänst* omfattar just detta och behöver inte innebära att man tidigare beviljats hemtjänst.
- Behov av hemtjänst bör inte vara ett villkor för att den äldres oro och otrygghet skall beaktas. Det är möjligt att trots hög ålder klara sitt boende med avseende på det praktiska, men oro och otrygghet kan få negativa psykiska konsekvenser.
- Listan över vad servicehuset kan innehålla bör även omfatta någon form av gym för att främja de äldres fysiska aktivitet.

Vidare att alla äldre över 85 år som vill ska ha rätt till plats på servicehus utifrån stadens kartläggnings- och bedömningsinstrument.

Samhällets allra sköraste, det vill säga de med social- och geropsykiatrisk problematik med flera, har enligt rapporten lyfts i den stadsövergripande boendeplanen. Pensionärsrådet utgår ifrån att äldreförvaltningens återkommer med en rapport hur denna fråga planeras att lösas för denna utsatta målgrupp.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen välkomnar förslaget att införa valfrihet för servicehus och att införa central köhantering. Det är önskvärt att stadens boendeformer har liknande rutiner vilket ökar rättssäkerheten för de äldre.

Det är bra att utredningen har gjort en ansats till att förtydliga målgruppen för servicehus. Begreppet ”ofrivillig ensamhet” används inte i dagens riktlinjer och förvaltningen önskar därför en

definition av begreppet för att skapa ökad rättssäkerhet och likställighet inom staden.

I utredningen föreslås att ersättning ska ges till utföraren i max fem dagar vid den enskildes frånvaro. Förvaltningen anser att det vore lämpligt att även lägga till att det vid planerad frånvaro, om frånvaroperioden anmälts till utföraren mer än fem dagar i förväg inte ska ersättas. Denna tillämpning om planerad frånvaro finns redan idag inom ersättningssystemet för hemtjänst i ordinärt boende.

Förvaltningen vill lägga till att grundersättning ska ges till utföraren i en (1) månad om inte en ny hyresgäst flyttar in. Detta för att dubbel ersättning inte ska ges.

Förvaltningen är positiv till att införa enhetlig ersättning för hemtjänst på servicehus för att skapa likställighet inom staden.

Förvaltningen anser att den modell som utredningen föreslår ska ligga till grund för den enhetliga grundersättningen år 2019, inte är tillräckligt beskrivande och tydlig. Förvaltningen anser att det i utredningen inte tillräckligt framgår utifrån vilka beräkningar, jämförelser och effekter som modellen ska baseras på. Förvaltningen önskar ett tydliggörande av den föreslagna modellen för att kunna göra en analys och konsekvensbeskrivning. Förvaltningen vill uppmärksamma att vid beräkning av grundersättningen behöver hänsyn tas till de höga hyreskostnaderna i innerstaden.

Bilagor

1. Slutrapport från utredning av servicehus
2. Tillämpningsanvisningar för köhanteringssystem inom äldreomsorgens servicehus